

Regler om inhabilitet utarbeidet av KS advokatene til en artikkel på www.ks.no til Etikportalen

Av KS advokat Jostein Selle

I lovgivningen finnes flere regler om inhabilitet. I kommunene er det særlig reglene i kommuneloven og forvaltningsloven som er relevante, men også selskapslovgivningen har bestemmelser om inhabilitet. Bestemmelsene innebærer at man ikke kan delta ved behandlingen av en sak hvis man er inhabil.

Reglene skal ivareta flere hensyn. De skal bidra til å sikre at avgjørelsene blir materialet riktige. Dette skjer blant annet ved at de minsker risikoen for at det blir tatt utenforliggende hensyn. Et annet viktig siktemål er at de skal styrke folks tillit til forvaltningen. Folk skal være sikker på at ikke personer med irrelevante særinteresser deltar ved avgjørelsene. Hensynet til tjenestemannen eller den folkevalgte selv er også viktig. Det kan være ubehagelig å måtte delta ved behandlingen av en sak dersom man vet at utfallet av saken kan få særlig betydning for en selv.

Inhabilitetsregler

Det er også viktig å være oppmerksom på at det er gode grunner til ikke å ha for strenge inhabilitetsregler. Hensynet til effektivitet i saksbehandlingen kan tilsi at man ikke bør gjøre det for vanskelig å finne personer som kan behandle saken. Det kan også føre til praktiske problemer og forsinkelser om reglene skulle være så strenge at de rammer et stort antall personer. Et viktig hensyn er også at man ikke bør utelukke ansatte eller folkevalgte som har god fagkunnskap på det aktuelle område.

Noen inhabilitetsregler har klare og ”firkantede” kriterier som gjør det lett å se om en person er inhabil eller ikke. Men regler av denne typen kan ikke fange opp alle tilfeller som uakseptable. Inhabilitetsreglene har derfor også bestemmelser som er utpreget skjønnsmessige. Spørsmålet om man er inhabil er likevel et rettslig (juridisk) spørsmål, som i prinsippet kan prøves av domstolene.

Rollekombinasjoner, inhabilitet og etisk vurdering

I den forstand at det vil være uetisk å ikke fratre om man er inhabil, vil den etiske og rettslige vurderingen være sammenfallende.

Det er likevel viktig å være oppmerksom på at det ikke er klanderverdig eller uetisk å være inhabil. Det er ikke kritikkverdig å ha særinteresser i en sak, eller ha et nært forhold til noen som har slike interesser. Inhabilitet er heller ikke det samme som ”smøring”, korrupsjon eller myndighetsmisbruk. Bestemmelsene om inhabilitet definerer bestemte rollekombinasjoner som juridisk sett uakseptable, men innebærer ikke i seg selv at det er grunnlag for påstander om klanderverdige forhold.

Uetisk blir det først dersom man later som ingenting, og ikke tar de nødvendige konsekvenser av at man er inhabil, eller har mistanke om at man kan være det. Slik vil det være svært viktig med åpenhet om forhold som kan føre til inhabilitet.

Det kan imidlertid også være uetisk å praktisere reglene om inhabilitet strengere enn loven krever. Er man som folkevalgt valgbar til et verv har man i utgangspunktet plikt til å motta valget, og til å fungere i vervet med mindre man har gyldig fravær eller loven krever at man

fratrer. For streng praktisering av inhabilitetsreglene kan komme i strid med dette. Det at noen måtte mene at det er uetisk at person A behandler saken, medfører ikke at vedkommende nødvendigvis er inhabil. Om vedkommende er inhabil beror på en rettslig vurdering med utgangspunkt i lovens ordlyd, rettspraksis mv.

Valgbarhetsregler og habilitetsregler

Regler om valgbarhet er av en annen karakter enn reglene om habilitet. Men enkelte valgbarhetsregler er i en viss forstand beslektet med habilitetsreglene. Noen valgbarhetsregler bygger nemlig på det hensyn at bestemte rollekombinasjoner ikke er ønskelig. Eksempel på dette er at kommunens administrasjonssjef m.fl. ikke kan sitte i folkevalgte organer i kommunen. Slike regler vil utelukke deltakelse som medlem i det aktuelle organet. Inhabilitetsreglene bygger derimot på en vurdering fra sak til sak. Selv om man er valgbar kan det likevel etter omstendighetene være uetisk å sette seg i en stilling hvor man vet at inhabilitetsproblemer ofte vil oppstå. I tillegg til at det vil kunne føre til praktiske vanskeligheter vil det også kunne svekke tilliten til forvaltningen om man svært ofte må fratre som inhabil.

Aktuelle lover

- Forvaltningsloven kap II
- Kommuneleken kap 40 nr 3
- Lov om interkommunale selskaper
- Aksjeloven